

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι η λέξη της πρότασης που δείχνει ποιος είναι αυτός, αυτή ή αυτό που κάνει ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

π. χ. Ο Γιώργος παίζει κιθάρα.

Για να βρούμε το υποκείμενο, απαντούμε στην ερώτηση **ποιος / ποια / ποιο...**

Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε **πτώση ονομαστική** και είναι (συνήθως) ουσιαστικό ή αντωνυμία. Σε αρκετές περιπτώσεις το υποκείμενο παραλείπεται, γιατί εννοείται. Στην περίπτωση όμως που το ρήμα είναι απρόσωπο, το υποκείμενο είναι μία ολόκληρη πρόταση. Όταν το ρήμα είναι απρόσωπο, η πρόταση – το υποκείμενο στο ρήμα δηλαδή – ξεκινάει με **το να, το ότι ή το πώς**. Σε αυτήν την περίπτωση το υποκείμενο απαντά στην ερώτηση τι.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι η λέξη της πρότασης που φανερώνει το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια του υποκειμένου.

π. χ. Ο Γιώργος παίζει **κιθάρα**.

Για να βρούμε το αντικείμενο, απαντούμε στην ερώτηση **τι ή (σε) ποιον**. Το αντικείμενο είναι συνήθως σε **πτώση αιτιατική** και είναι (συνήθως) ουσιαστικό, επίθετο, μετοχή ή αντωνυμία (στην τελευταία περίπτωση συχνά χρησιμοποιείται ο αδύνατος τύπος της αντωνυμίας). Επίσης, το αντικείμενο μπορεί να είναι ονοματική φράση (φράση χωρίς ρήμα) ή ολόκληρη πρόταση (φράση με ρήμα). Σε ορισμένες περιπτώσεις, μία πρόταση μπορεί να έχει δύο αντικείμενα. Τα **ρήματα που έχουν αντικείμενο** λέγονται **μεταβατικά**, ενώ **αυτά που δεν έχουν αμετάβατα**.

π.χ. Η Νεφέλη μου χάρισε το μολύβι.

(Τι χάρισε; Το μολύβι – αντικείμενο / ουσιαστικό

Σε ποιον το χάρισε; Σε εμένα/ μου – αντικείμενο/αντωνυμία – αδύνατος τύπος). Το ρήμα είναι **μεταβατικό**, γιατί έχει αντικείμενο.

Η Σοφία κάνει παρέα στην αδελφή μου.

(Τι κάνει; Παρέα στην αδελφή μου – αντικείμενο/ονοματική φράση). Το ρήμα είναι **μεταβατικό**.

Κανονίσαμε να συναντηθούμε.

(Τι κανονίσαμε; Να συναντηθούμε – αντικείμενο/πρόταση). Το ρήμα είναι **μεταβατικό**.

Ο Μάριος τρέχει γρήγορα.

Το ρήμα είναι **αμετάβατο**, γιατί δεν έχει αντικείμενο.

Υπάρχουν **δύο είδη μεταβατικών** ρημάτων: τα **μονόπτωτα** και τα **δίπτωτα**.

1) **Μονόπτωτα** είναι τα μεταβατικά ρήματα που συνδυάζονται με **ένα αντικείμενο** (μία ονοματική φράση ή μια αντωνυμία) **στην αιτιατική**:

π.χ. Το παιδί έσπασε το ποτήρι.

Ο Γιώργος λέρωσε την μπλούζα του.
Ο Αντρέας τον κάλεσε στο σπίτι του

2) **Δίπλωτα** είναι τα ρήματα που συνδυάζονται **με δύο αντικείμενα**. Ένα άμεσο στην αιτιατική που απαντάει στην ερώτηση "τι;" και ένα έμμεσο συνήθως σε πτώση γενική, που δείχνει πρόσωπο και απαντάει στην ερώτηση "σε ποιον" ή μερικές φορές σε αιτιατική και απαντάει στην ερώτηση "ποιον".

π.χ. Η Άννα έδωσε **το καινούριο μολύβι** του Κώστα.
Η μαμά τηγάνισε **τα κεφτεδάκια** του Γιάννη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Είναι η λέξη της πρότασης που φανερώνει ότι το υποκείμενο έχει μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Κατηγορούμενο παίρνουν μόνο ορισμένα ρήματα, τα οποία ονομάζονται **συνδεδετικά**, **επειδή συνδέουν το υποκείμενο με το κατηγορούμενο**.

Τα πιο συνηθισμένα ρήματα είναι τα εξής: **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, λέγομαι, ονομάζομαι, γεννιέμαι, θεωρούμαι, παρουσιάζομαι, ορκίζομαι, σπουδάζω**.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!

Ορισμένα από αυτά τα ρήματα μπορεί **άλλες φορές να παίρνουν κατηγορούμενο και άλλες όχι!**

Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ονοματική φράση ή και ολόκληρη πρόταση.

Το κατηγορούμενο μπαίνει πάντα στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό με το υποκείμενο και **απαντά στην ερώτηση τι**.

π.χ. Ο Πέτρος φαίνεται **αγχωμένος**.
(Τι είναι; Αγχωμένος –κατηγορούμενο/μετοχή, δείχνει την κατάσταση του υποκειμένου)

Η Τασία σπουδάζει **γιατρός**.
(Τι σπουδάζει; Γιατρός –κατηγορούμενο/ουσιαστικό, δείχνει την ιδιότητα του υποκειμένου)

Ο γείτονάς μας θεωρείται **εξαιρετικός στη δουλειά του**.
(Τι θεωρείται; Εξαιρετικός στη δουλειά του –κατηγορούμενο/ονοματική φράση, δείχνει ένα χαρακτηριστικό του υποκειμένου)

Η Δήμητρα ορκίστηκε **δασκάλα**.
(Τι ορκίστηκε; Δασκάλα –κατηγορούμενο/ουσιαστικό, δείχνει μία ιδιότητα του υποκειμένου)